

Cannes 2011

Kroniek van een aangekondigde Palm

101

Ivo De Kock

Cannes is met *niemand* in competitie. Cannes is Cannes.' Bescheidenheid is niet meteen het sterke punt van Thierry Frémaux, de artistiek directeur van het Filmfestival van Cannes. Hij is ook moeilijk van zijn stuk te brengen, zelfs een expert in de edele kunst van het schandaal zoals Lars von Trier kreeg met zijn kamikaze-persconferentie geen deuk in het arrogante harnas. Toch beseft Frémaux als geen ander, ook na de uitstekende 64ste editie met een (voorspelbare maar toch nog onverwachte) Gouden Palm voor Terrence Malicks meesterlijke *The Tree of Life*, dat zelfgenoegzaamheid geen optie is. De wereld evolueert en het festival dat die verandering weerspiegelt kan niet ter plaatse blijven trappelen.

Alles vloeit, alles beweegt. Maar het Filmfestival van Cannes blijft – met zijn Croisette, zijn folklore, zijn mondaine rituelen, zijn 'marches', zijn glamour, zijn schandalen, zijn sterren, zijn auteurs, zijn met jachten bezaaide baai en zijn stralende Côte-d'Azurweer – een van de meest mediagenieke evenementen ter wereld. Dat bleek weer toen Lars von Trier zich tijdens de persconferentie van *Melancholia* even liet gaan. 'Ik begrijp Hitler en ik sympathiseer zelfs een beetje met hem.' 'Ik ben te weten gekomen dat ik eigenlijk een nazi ben.' 'Ik ben voor alle Joden, zelfs Susanne Bier, enfin niet alle Joden, want Israël is *a pain in the ass*.' Journalisten ter plaatse dachten aan een misplaatste grap van een idiote clown met een voorgeschiedenis als provocateur, maar de beelden gingen de wereld rond via Facebook en televisie, met wereldwijde verontwaardiging als gevolg. Cannes kon niet anders dan haar gewezen 'chou chou' *persona non grata* verklaren om zijn 'ontoelaatbare, trieste en lametabele uitspraken' (dixit Cannes-president Gilles Jacob). Met één hand straffen maar met een andere een prijs geven aan de 'moedige' actrice van de film, Kirsten Dunst. Met dank aan de jury van Robert de Niro.

Cannes leeft van relletjes en controverses. Van animo. Van ruzie en scheldpartijen. Op dat vlak niets nieuws onder de zon. Maar zoals iedereen in de filmbusiness worden de organisatoren van het grootste filmfestival ter wereld geconfronteerd met technologische innovaties die de traditionele schema's op het vlak van productie, distributie en kritiek door elkaar schudden. De revolutie is dubbel: technologisch en cultureel. Met digitale camera's en kleine (foto)toestellen (Canon 5D) kan iedereen films maken en cineast worden, waarbij de (kwaliteits)normen verschuiven en er mede door de versmelting van fictie en documentaire een bijzonder narcistisch soort cinema ontstaat. Tegelijk is de bioscoopzaal niet langer de enige plaats/manier om een film te zien. Ondanks het weerwerk van 3D (en Takashi Miike bewijst met *Ichimei* dat ook auteurcinema 3D dramatisch kan gebruiken) speelt veel zich af op andere schermen zoals computer en telefoon. Dat fenomeen gaat nog grotendeels voorbij aan Cannes. Nog altijd is het festival een van de werkelijkheid afgesloten zeepbel, een parallel universum dat het grote publiek niet inviteert maar instrueert. De vraag is of het festival blind kan blijven voor de noodzaak zich open te stellen voor het publiek en voor nieuwe technologieën.

Met zijn selectiepolitiek (1.500 bekeken films voor 53 werken die in de 'officiële selectie' terechtkomen) tracht Cannes de trends en tendensen van een cinema in mutatie weer te geven. Opzet is de betere, interessantere films van het moment te tonen. Langzaam ontglipt de agendasetting evenwel aan het festival. De uitspraak van François Truffaut 'iedereen heeft twee beroepen; het zijne en dat van filmcriticus' is in Facebook-tijden meer dan ooit waar. Reputaties van films worden niet langer in de zalen Lumière, Debussy, Bazin en Buñuel gemaakt maar op het net. Bovendien kan in de uitspraak

van Truffaut 'criticus' vervangen kan worden door 'cineast'. Iedereen kan films maken, alleen doet een Jonathan Caouette (*Tarnation*) dat met *Walk Away Renée* – een filmische trip, een muzikaal docudrama over de relatie met zijn geesteszieke moeder geritmeerd op de gejaagdheid van de (zelf) filmer – met net iets meer flair dan de buurman. Wat voor sommigen de dood van de cinema is, is voor anderen een verfrissende nieuwe start, een hergeboorte. Cannes probeert hier op in te spelen door naast blockbusters zoals *Pirates of the Caribbean: On Stranger Tides* en romcoms zoals *Midnight in Paris* ook het andere uiterste te programmeren: het intimistische experiment *Pater* (het zelfportret van twee mensen die digitale camera's op elkaar richten) van Alain Cavalier of het clandestien gefilmde *In film nist* (waar 'acteur' Jafar Panahi met hulp van Mojtaba Mirtahsmab op alternatieve wijze cinema wil maken).

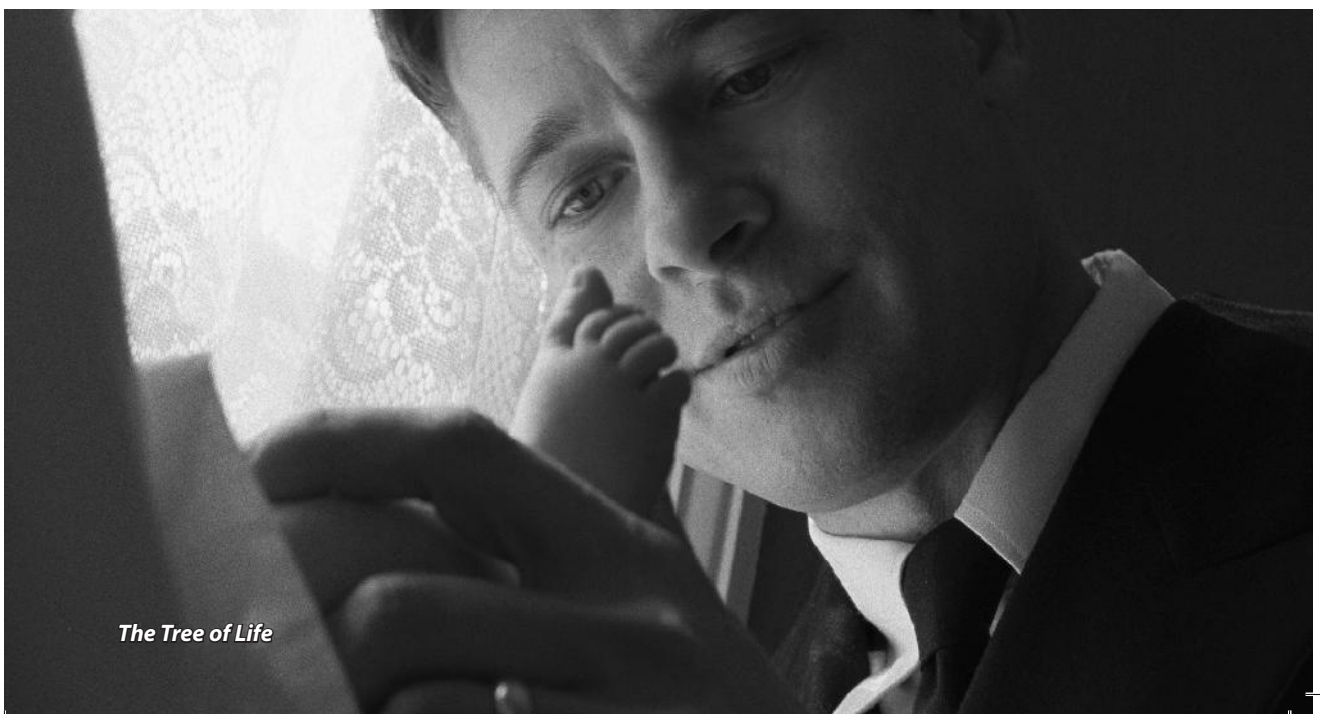
Alles blijft veranderen – de dvd-markt kalft af, Video On Demand knabbelt aan het 'window'-systeem van de distributie, de kloof tussen televisie- en bioscoopscherm wordt kleiner – en Cannes moet trachten te surfen op de paradoxen die daar het gevolg van zijn. Het festival heeft al lang een roeping – films die fragieler zijn of afkomstig uit landen met weinig filmtraditie via de nodige glamour 'in the picture' plaatsen – maar zou daar een uitdaging aan moeten toevoegen: de cinema en de filmvormen van morgen helpen uitvinden. Dat kan door Skype in te schakelen als distributiekanaal of door computerfilms naar mobieltjes en laptops te sturen, wat de deur opent voor interactiviteit. 'We gaan over die dingen nadenken,' zegt Frémaux tegen indieWIRE. 'Ik denk dat Cannes het gevolg en de reden is dat dingen veranderen. Soms weerspiegelen we grote veranderingen en soms zorgen we voor grote veranderingen. Ik weet niet of we veel moeten doen, want de wereld verandert constant en Cannes verandert elk jaar door de filmmakers. Maar Cannes is niet veranderd omdat de computer is uitgevonden. Wat we verdedigen is films tonen in een *screening room*. Wanneer er geen zalen meer zouden zijn in de wereld, zou Cannes nog bestaan. Mensen moeten samen zijn om een film te bekijken. We trachten die kijkervaring veilig te stellen.' Ook op het vlak van communicatie wil het festival afremmen. 'Ik hou niet van korte reacties zoals 'I like it. I don't like it. It's good. It's bad.' Ik begrijp dat Twitter niet geknipt is voor analyses maar we strijden in Cannes toch tegen het feit dat het leven zo snel gaat.'

Toch is er duidelijk het verlangen om de zeepbel te doorprikken waarin Cannes jarenlang geleefd heeft: een parallel universum van journalisten, cinefielen en filmmakers veilig afgesloten van de wereld. Waarbij een gigantische kloof ontstond tussen festival en het reguliere circuit. En waar het keurmerk Cannes waarde verloor voor bezoekers van multiplexen maar ook arthouses. Dat Gouden Palm *Uncle Boonmee* vorig jaar het publiek onverschillig liet zegt veel. Ook de bescherming van het merk Cannes noopt de organisatoren tot bijsturing. Naast films voor de cinefiele niche (*L'Apollonide* van Bertrand Bonello, *Hanezu no tsuki* van Naomi Kawase, *Sleeping Beauty* van Julia Leigh en *Once Upon a Time in Anatolia* van Nuri Bilge Ceylan) zijn er ook meer toegankelijke films (*La piel que habito* van Pedro Almodóvar, *The Artist* van Michel Hazanavicius, *We Need to Talk About Kevin* van

Lynne Ramsay en *Habemus Papam* van Nanni Moretti). ‘De selectie van dit jaar stemt overeen met de intenties die ik had toen ik in Cannes arriveerde’, zegt Frémaux. ‘Beetje bij beetje trachten we de deuren en ramen van de selectie te openen voor alle soorten cinema. Daarom namen we *Ichimei* of *Drive* op, actiefilms die voor nieuwe beelden zorgen.’ De programmator wil zich niet langer beperken tot ‘films die gemaakt lijken voor festivals, voor specialisten. Dat waren Cannes en Venetië vroeger. Er was een verschil tussen wat je zag op festivals en wat je zag in de zalen. Ik run nog altijd het Lumièremuseum in Lyon, maar ik hou ook van Sam Peckinpah en Sam Fuller, voor mij is er geen verschil tussen die soorten cinema. Daarom hebben we dit jaar, en vroeger met de documentaires en animatiefilms, de boodschap uitgestuurd ‘ook dit is cinema vandaag’. Ik denk dat de vijftig films van de officiële selectie dit jaar een goed beeld geven van hoe levendig en krachtig cinema nog altijd is.’

The united colors of cinema waren inderdaad weer aan het feest. Zo stonden er andermaal heel wat documentaires op het programma: *Walk Away Renée*, *Arirang*, *Michel Pettruciani*, *El velador*, *Once Upon a Time... A Clockwork Orange*. Maar vooral zeggen de geprogrammeerde films iets over de wereld. Op bijzonder ambitieuze wijze gebeurt dat in de verwachte maar toch omstreden Gouden Palm. De Salinger van de filmwereld, Terrence Malick, is mediaschuw, maar zijn *The Tree of Life* werd een metafysisch epos dat het intieme (de kinderen die laveren tussen de opvoeding van vader en moeder, ‘the way of nature or the way of grace’) verbindt met iets grootschaligers (de geheimen van de kosmos, de tijd en de realiteit). ‘Someday we’ll fall down and weep. And we’ll understand it all, all things.’ Daar waar de uit het conservatieve en gesloten universum van de Amerikaanse Midwest afkomstige Malick nadrukkelijk inzet op het gewicht van de vader, tonen zijn collega-filmmakers vooral een wereld gedreven door angst. ‘Ik voelde een onrust, een angst die zich verspreid heeft over de wereld’, zegt Jeff Nichols. ‘*Take Shelter* wil hier een antwoord op zijn.’ Deze angst heeft vele gezichten. Zo is er de angst voor een apocalyptische toekomst in *Melancholia* en *Take Shelter*. Angst voor het lot van kinderen: *Polisse*, *Le gamin au vélo*, *Le havre*, *The Tree of Life*, *La fin du silence*, *We Need to Talk About Kevin*, *Ichimei*, *Drive*, *La guerre est déclarée* en *Impardonnables*. Angst voor mentale ontsporing in *Walk Away Renée*, *Martha Marcy May Marlene*, *Les neiges de Kilimandjaro*, *Habemus Papam*, *L’exercice d’état* en *Oslo, 31. August*. Angst essen Seele auf wist R.W. Fassbinder lang geleden, maar de wereld is er niet rustiger op geworden. Alles vloeit, alles beweegt. Het einde (van Cannes) is echter nog lang niet in zicht.

The Tree of Life

Cannes 2011: Palmares

Gouden Palm: *The Tree of Life* van Terrence Malick

Grote Prijs Ex-Aequo: *Bir zamanlar Anadolu'da (Once Upon a Time in Anatolia)* van Nuri Bilge Ceylan en *Le gamin au vélo* van Jean-Pierre en Luc Dardenne

Beste Vrouwelijke Vertolking: Kirsten Dunst in *Melancholia* van Lars Von Trier

Beste Mannelijke Vertolking: Jean Dujardin in *The Artist* van Michel Hazanavicius

Beste Regie: Nicolas Winding Refn voor *Drive*

Beste Scenario: Joseph Cedar voor *Hearat Shulayim (Footnote)*

Prijs van de Jury: *Polisse* van Maiwenn

Gouden Palm Kortfilm: *Cross (Cross-Country)* van Maryna Vroda

Prijs van de Jury: *Badpakje 46* van Wannes Destoop

Caméra d'Or: *Las acacias* van Pablo Giorgelli (Semaine de la Critique)

Prijs van de Internationale Filmkritiek (FIPRESCI): *Le havre* van Aki Kaurismäki (Competitie), *L'exercice de l'état* van Pierre Schöller (Un Certain Regard), *Take Shelter* van Jeff Nichols (Semaine de la Critique)

Prijs van de Oecumenische Jury: *This Must Be the Place* van Paolo Sorrentino

Speciale Vermelding: *Le havre & Et maintenant on va où?* van Nadine Labaki

Prix Vulcain de l'Artiste-Technicien: cinematograaf José Luis Alcaine (licht) voor *La piel que habito* van Pedro Almodóvar

Speciale Vermelding: Joe Bini en Paul Davies (montage & geluid) in *We Need to Talk About Kevin* van Lynne Ramsay

Prix Un Certain Regard Ex-Aequo: *Arirang* van Kim Ki-Duk en *Halt auf freier Strecke* van Andreas Dresen

Speciale Prijs van de UCR Jury: *Elena* van Andrey Zvyagintsev

Prijs voor Beste Regie: Mohammad Rasoulof voor *Bé omid é didar (Au revoir)*

Prix SACD & Art Cinema Award Quinzaine Des Réalisateurs: *Les géants* van Bouli Lanners

Label Europa Cinemas: *Atmen* van Karl Markovics

Grand Prix Nespresso + Prix SACD Semaine de la Critique: *Take Shelter* van Jeff Nichols

Speciale Vermelding: *Snowtown* van Justin Kurzel

Steun ACID/CCAS + Prix OFAJ De La (Toute) Jeune Critique: *Las acacias*

Grand Prix CANAL+ Du Court Métrage: *Blue* van Stephen Kang

Prix Découverte KODAK du Court Métrage: *Dimanches* van Valéry Rosier

Speciale Vermelding: *Alexis Ivanovitch vous êtes mon héros* van Guillaume Gouix

Queer Palm: *Skoonheid* van Oliver Hermanus